

istorie

Mihnea Berindei, istoric, autorul mai multor studii de turcologie publicate în special Franța, a abordat în ultimii ani subiecte de istoria contemporană a României. Unul dintre membrii Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România și coeditorul volumului *Istoria comunismului din România: documente. Perioada Gheorghe-Gheorghiu-Dej (1945–1965)*, Humanitas, 2009. Membru fondator Comitetul Francez pentru Apărarea Drepturilor Omului, transformat, în anii '80, în Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului în România, al cărei purtător de cuvânt și vicepreședinte a și fost.

Ariadna Combes, fiica Doinei Cornea, traducătoare și jurnalistă specializată în probleme românești, trăiește în Franța din 1976. Vicepreședinte, în anii '80, al Ligii pentru Apărarea Drepturilor Omului în România.

Anne Planche, sociolog de formație, a vizitat în mai multe rânduri România, cunoscând încă din anii '70 limba română. A activat în Comitetul Francez pentru Apărarea Drepturilor Omului, apoi în Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului. Colaboratoare, sub pseudonim, pentru a nu i se retrage dreptul de a intra în România, a revistei *L'Alternative*.

MIHNEA BERINDEI
ARIADNA COMBES ANNE PLANCHE

MINERIADA

13-15 IUNIE 1990

REALITATEA UNEI PUTERI
NEOCOMUNISTE

Ediția a III-a

Traducere din franceză de
MONICA PÂRVU

HUMANITAS

BUCUREȘTI

Coperta: Gabi Dumitru
Corector: Maria Muşuroiu

Tipărit la „Pro Editură și Tipografie“

Mihnea Berindei, Ariadna Combes, Anne Planche
Roumanie, le livre blanc
Editions La Découverte, 1990
© Editions La Découverte, Paris, 1990

© HUMANITAS, 1992, 2006, 2010, pentru prezenta versiune românească

ISBN 978-973-50-2706-3
Descrierea CIP este disponibilă la
Biblioteca Națională a României.

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Din partea autorilor

Această carte n-ar fi putut vedea lumina tiparului fără sprijinul numeroșilor prieteni din România și din Franța. Mulțumiri deosebite se cuvin aduse lui Gabriel Andreescu, Victor Bârsan, Gabriel Liiceanu și celorlalți membri ai Grupului pentru Dialog Social și ai săptămânalului 22, ca și colegilor noștri de la Biroul de Informații și Sprijin pentru România, Catherine Berindei, Manola Bogdan, Jeanne Chabrol și Șerban Cristovici.

I
MONTAJUL

Prolog

„Mă numesc Dobrovicescu Mircea Radu Valentin, fiul lui Victor și al Olgăi. M-am născut la 2 iulie 1950. Locuiesc în București și lucrez din anul 1976 la Biblioteca tehnică a Uzinelor Faur /fostele Uzine «23 August» care produc utilaj greu /. Sunt un om obișnuit al acestei planete, al acestui oraș.

De la vârsta de 15 ani scriu poezii. Am refuzat tot timpul, în numele demnității, să devin «colaborator ideologic» al vechiului regim /.../ În ciuda sănătății mele șubrede, de la 22 aprilie și până în ziua arestării mele la 14 iunie, am fost în fiecare zi în Piața Universității, după orele de program și în timpul concediului /.../ Am aderat la Proclamația de la Timișoara.

La 11 iunie eram în Piața Victoriei, în fața sediului Guvernului, participând la demonstrația de solidaritate a manifestanților din Piața Universității care îi însoțeau pe greviștii foamei și delegația Pieței angajată în dialog cu Guvernul.

Manifestația, care reunea la început câteva sute de persoane, a început pașnic. Se scandau lozinci anticomuniste și de solidaritate cu delegația care purta dialogul. La un moment dat au apărut camioanele militare. Ele au traversat Piața Victoriei, făcând să crească tensiunea în rândul manifestanților. Toate acestea s-au petrecut după ce mai înainte un elicopter militar survolase Piața Victoriei, lansând

manifeste. La scurt timp după aceea, au început să sosească mai multe zeci de duble ale poliției care au încercat să staționeze în piață. Manifestanții s-au apropiat de ele cu scopul vădit de a le face să se retragă cât mai repede. Tensiunea s-a amplificat și a atins apogeul când din strada Dorobanți au apărut vehicule blindate care intenționau să încercuiască sediul Guvernului, sediu înconjurat încă de la început de forțe ale Poliției Militare ce își îngroșau tot mai mult rândurile, împingându-i pe manifestanți către partea carosabilă a Pieței.

În fața acestei masive desfășurări de forțe, manifestanții s-au așezat jos pentru a opri înaintarea vehiculelor blindate. În fața oamenilor care îi asaltau, șoferii au fugit, lăsându-și vehiculele în mâinile manifestanților. În acest moment a intervenit Poliția Militară care a reușit să elibereze vehiculele, făcând uz de bastoane de cauciuc. Succesiunea de acțiuni ostile îndreptate împotriva manifestanților — dar mai ales apariția elicopterului militar care arunca manifeste /.../ — ne-au reamintit ziua de 22 decembrie, fuga dictatorului, însoțită și ea de lansarea unor manifeste, îndemnând la calm, dintr-un elicopter. În aceste condiții, la cererea liderilor noștri, care au făcut eforturi disperate pentru a împiedica o confruntare violentă cu forțele de ordine, ne-am încolonat și ne-am îndreptat spre Universitate.

Mă aflu din nou în Piața Universității, în după-amiaza zilei de 12 iunie, când s-a hotărât formarea unui grup de manifestanți care să meargă să ceară Televiziunii prezentarea pe post a unei mișcări de protest împotriva felului în care Guvernul înțelege să poarte dialogul cu greviștii foamei și cu delegații manifestanților din Piață. În această mișcare era menționat în mod explicit faptul că greviștii foamei — nemulțumiți de comunicatul Guvernului cu privire la dialog, așa cum fusese prezentat de mijloacele mass-media — erau hotărâți să continue greva până la sacrificiul suprem. Mai mult, câțiva greviști și-au exprimat intenția de a face, pe lângă greva foamei, și greva setei.

M-am alăturat coloanei care a plecat spre Televiziune și care și-a îngroșat rândurile pe parcurs până la aproximativ o mie de persoane. Manifestația era pașnică, ordonată, civilizată. Televiziunea era păzită de un număr impresionant de forțe militare (blindate și echipe de poliție militară). Abia după trei sferturi de oră, delegația a primit permisiunea de a intra în sediul Televiziunii pentru a citi în fața camerelor de luat vederi moțiunea de protest, care nu a fost însă transmisă pe post. Pe drumul de întoarcere, manifestații s-au oprit în fața sediului Guvernului din Piața Victoriei și au scandat lozinci antiguvernamentale.“*

Iată acum versiunea oficială a acestor evenimente, așa cum apare ea în comunicatul Guvernului din 16 iunie 1990:

„După cum s-a putut afla prin intermediul televiziunii, radioului și al presei scrise, la sediul Guvernului a avut loc o întâlnire, luni 11 iunie, cu reprezentanții greviștilor foamei din Piața Universității, întâlnire cu prilejul căreia a fost semnat un protocol de încetare a grevei foamei. Prezenți la discuție, conducătorii politici ai manifestației din Piață s-au declarat nemulțumiți de refuzul Guvernului de a discuta teme privind competența Parlamentului, precum și de protocolul care pune capăt printr-un acord ocupării Pieței. Ei au amenințat cu represalii și au obligat, în orele următoare, pe semnatarii acordului să retracteze, dezlănțuind, în cursul aceleiași seri, presiuni asupra clădirilor din Piața Universității /sic/ și ale Televiziunii. Aceste fapte au accentuat starea de iritare a populației împotriva acestor grupuri și aceasta cu atât mai mult cu cât la 12 iunie manifestații, conduși de aceiași lideri, se duseseră la sediul Televiziunii, agresându-l verbal pe președintele

* Documentele citate de autori au fost confruntate cu originalele după cum urmează: cvasitotalitatea articolelor și comunicatelor apărute în presă; acele mărturii ce au stat la baza „Raportului GDS”, care au fost publicate (în volum sau în revista 22). Celelalte au fost traduse fără confruntare cu originalul (*n.red.*).

ei și adresând un ultimatum Guvernului ca să demisioneze.

Luând act de această situație, Procuratura Generală a cerut Ministerului de Interne să ia măsurile necesare față de *violările legalității comise de aceste grupuri.*“

Cuprins

PREFAȚĂ	7
INTRODUCERE	11
I. MONTAJUL	
PROLOG	23
1. ULTIMA NOAPTE ÎN „GOLANIA“	27
Evacuarea brutală a Pieței Universității	27
Poliția asediază Institutul de Arhitectură	31
„O acțiune legală și pașnică“	36
Supralicitările presei	40
Omisiuni și neadevăruri	42
Soarta greviștilor foamei	44
2. 13 IUNIE, DIMINEAȚA: PROVOCĂRILE	47
Dimineața zilei de 13 iunie: violențele polițienești din Piața Universității	47
Devastarea Institutului de Arhitectură	52
Versiunea oficială: simple incidente	56
„IMGB face ordine!“	59
3. 13 IUNIE, DUPĂ-AMIAZA:	
PASIVITATEA POLIȚIEI	65
Violențe bine orchestrate	66
Sticle incendiare și incendii	68
Versiunea oficială	70
Confirmarea manipulării	72
4. 13 IUNIE, SEARA:	
TICLUIREA „COMLOTULUI LEGIONAR“	78
Chemările studenților la nonviolență	79

Vântul nebuniei	82
Teza „loviturii de stat legionare“	84
Pretinsele dovezi ale „loviturii de stat“	87
„Di Chițac de negăsit, dl Diamandescu neputincios“	93
5. ATACUL ASUPRA TELEVIZIUNII	96
O delegație pașnică	97
Violența provocatorilor	101
Episodul-cheie al montajului	104
Televiziunea devastată: dovada în imagini	110
O foarte ciudată campanie de amenințări	116
6. NOAPTEA DE 13 SPRE 14 IUNIE: FAPTELE	119
Atitudinea bizară a lui Gelu Voican	119
Primii morți	123
Ultimele înfruntări	128
Rafale de mitralieră	132
7. NOAPTEA DE 13 SPRE 14 IUNIE:	
VERSIUNEA OFICIALĂ	135
Armata „întârzie“: ficțiunile oficiale și misiunea reală	138
Slăbiciuni binevenite	141
A tras armata?	143
8. PROVOCATORII	147
Provocatori misterioși, jalnici executanți: unde sunt căpeteniile?	147
Oamenii Securității	152

II. VIOLENȚA MINERILOR

9. ZORII ZILEI DE 14 IUNIE:	
„MOARTE GOLANILOR!“	159
Atacul	159
„Ruina muncii noastre“	161
Complicitatea oficialităților	165
O violență teleghidată	167
După ispravă, justițiarii au îndoieli	170

10. ȚINTELE CETĂȚENILOR JUSTIȚIARI	173
Pe stradă: vânătoarea de oameni	174
„Vinovat de a purta o carte“	178
Opoziția extraparlamentară	180
Presa independentă	185
Partidele de opoziție	190
Țigani	192
Lagărul de la Măgurele	196
11. MOBILIZAREA „SPONTANĂ“:	
MONTAJ ȘI DEMONTAJ	199
Glorie eroilor ieșiți din măruntaiele pământului!	199
Culegătorii de „probe“	205
Contraanchetă	207
„Niciodată un miner nu ar veni de capul lui la București“	210
Valea Jiului: un bastion muncitoresc manipulat	213
Trenuri speciale cu regim de prioritate	216
12. O ARMATĂ ÎN CAMPANIE	220
Intendența	220
Trupele: mineri recent încadrați și necunoscuți deghizați	221
Polițiștii? Niște auxiliari în umbră	223
Încadrarea cu civili	224
Securitatea: sperietoare și falsă dezbateră	225
Comanditarii	229
13. URZIREA „COMLOTULUI LEGIONAR“	235
Campanie de intoxicare	235
Orchestrarea urii	238
Lichidarea opoziției democratice	240
Lovitura de stat de-a-ndoaselea	245

III. PEISAJ DUPĂ BĂTĂLIE

14. MAFIA NEOCOMUNISTĂ LA PUTERE	251
Opoziția parlamentară pusă la punct	252
Regimul se demască	253

Adevărata putere: Direcția a V-a a Securității	257
Oamenii lui Ceaușescu înapoia presei de extremă dreaptă	259
Jocul dublu al nomenclaturii	263
15. INTRAREA ÎN SCENĂ A SOCIETĂȚII CIVILE	266
Răsturnarea	266
Dialogul dintre intelectuali și mineri	270
Crearea Alianței Civice	273